

Millaisia kokemuksia hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleilla on äitiyteen siirtymisestä?

TULOKSET

Kokemusten perusteella hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleiden

on tärkeää saada tukea ahdistuksen vähentämiseksi, vahvistaakseen uskoa raskauteensa sekä omaksuakseen äitiys*identiteetin (kohtalainen)**¹

- Toistuvat pettymykset aiemmissa hedelmöityshoidoissa vähensivät uskoa raskauteen positiivisesta raskaustestin tuloksesta huolimatta sekä aiheuttivat huolta ja ahdistusta keskenmenon sekä vauvan epämuodostumien mahdollisuudesta.
- Raskauteen liittyvä epäusko ja pelko sikiön menettämisestä saattoi johtaa kiintymyssuhteen muodostumisen välttelyyn sekä äitiysidentiteetin tukahduttamiseen.

on tärkeää saada vahvistusta elämäntavoilleen varmistuakseen turvallisesta raskauden kulusta (heikko)¹

- Aiempi kokemus lapsettomuudesta aiheutti ristiriitaisia tunteita äidiksi tulemisesta, kuten samanaikaista pelkoa ja iloa.
- Pelot keskenmenosta ja sikiöhaitoista saattoivat aiheuttaa fyysisen aktiivisuuden ja elämäntapojen, kuten liikunnan ja matkustamisen, rajoittamista.
- Elämäntapojen hallitseminen oli keino rauhoittaa mieltä.

ajatusten keskittäminen lapsettomuuden kokemuksesta raskauteen edistää äitiysidentiteetin kehittymistä ja kiintymyssuhteen muodostumista syntymättömään lapseen (kohtalainen)¹

- Raskauden tiedostaminen ja tunnustaminen johti kiintymyssuhteen kehittymiseen sekä positiivisiin tunteisiin äitiydestä.
- Ajattelutavan muutokseen kuului itselle parhaiten soveltuvan äitiysminän etsiminen ja muodostaminen.

on tärkeää arvioida omaa minäkuvaansa sekä valmistautua synnytykseen tai äitiyteen (kohtalainen)¹

- Negatiivinen aiemmasta lapsettomuudesta johtuva minäkuva saattoi
 - saada naiset epäilemään kykyään synnytykseen ja soveltuvuuttaan äideiksi
 - aiheuttaa huolta rakkauden puutteesta syntyvää lasta kohtaan tai kyvystä imettää.
- Negatiivinen mielikuva aiemmasta lapsettomuudesta saattoi voimistua uudelleen synnytyksen lähestyessä, lisäten synnytykseen sekä omaan ja lapsen terveyteen liittyvää huolta ja ahdistuneisuutta.

raskaus tukee positiivisten tunteiden syntymistä sekä muuttaa minäkuvaa ja sosiaalisia suhteita (kohtalainen)¹

- Raskauden myötä naiset kokivat vapautuvansa lapsettomuuteen liittyvästä häpeällisestä leimasta ja ottavansa takaisin sosiaalisen asemansa ja arvonsa.
- Naiset kokivat kasvaneensa ylitettyään vaikeudet ja löysivät uudenlaista merkityksellisyyttä sekä toivoa uudessa elämässään.

Suhteet mahdolliseen kumppaniin, perheeseen ja muihin ihmisiin saattoivat muuttua lapsettomuuskokemuksen ja raskauden myötä sekä positiivisesti että negatiivisesti. Raskauden aikaansaamat positiiviset tunteet olivat iloa pitkään odotetun raskauden toteutumisesta ja kiitollisuutta tukena olleita ihmisiä kohtaan. Osa kuitenkin salasi hedelmöityshoidolla alkaneen raskautensa ja etäännytti itsensä ihmisistä, jotka eivät suhtautuneet myötätuntoisesti hedelmöityshoitoihin. Tämä saattoi johtaa psykologiseen eristäytyneisyyteen. Hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleet saattoivat kokea myös selviytyjän syyllisyyttä suhteessa tahattoman lapsettomuuden kanssa eläviin.

**Katsauksen laatijoiden ConQual-arvio, asteikko: vahva, kohtalainen, heikko tai hyvin heikko.

^a *Avusteiset lisääntymismenetelmät (Medically Assisted Reproduction, MRA) -käsite viittaa useisiin erilaisiin lääketieteellisiin toimenpiteisiin munasolun hedelmöittämiseksi. MRAssa toimenpiteitä tehdään joko munasolulle, alkioille, siittiöille tai kaikille näistä. Aikaisemmin on käytetty myös nimitystä Assisted Reproductive Technology (ART).² Tässä Näyttövinkissä käytetään näistä toimenpiteistä käsitettä hedelmöityshoidot.*

**Tässä Näyttövinkissä käytetään käsitettä äitiys, pohjautuen taustalla olevaan katsaukseen. On tärkeää huomioida, että kohderyhmässä saatetaan käyttää myös muita käsitteitä, kuten vanhemmuus.*

KÄYTTÖKELPOISUUS SUOMESSA

Järjestelmällisen katsauksen tulokset soveltuvat suomalaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon kaikissa niissä yksiköissä ja tilanteissa, joissa kohdataan hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleita.

Millaisia kokemuksia hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleilla on äitiyteen siirtymisestä?

Hotus NÄYTTÖVINKKI® 5/2024

TAUSTA

Suomessa synnyttäjien keski-ikä on noussut vähitellen ja keskimäärin neljännes synnyttäjistä on 35 vuotta täyttäneitä³. Lapsettomuustutkimuksiin ja -hoitoon hakeutuu vuosittain arviolta 3000–4000 paria tai itsellistä henkilöä⁴. Hoitoihin hakeutuvien määrä on nousussa, johtuen hedemällisyyden laskusta 35 ikävuoden jälkeen. Samalla hedelmöityshoitojen onnistumisprosentti laskee iän noustessa. Vuonna 2022 koeputkihedelmöityshoidoissa alle 30-vuotiailla synnytykseen eteni 32,8 prosenttia tehdyistä alkion siirroista ja yli 30-vuotiailla 18,3 prosenttia.⁵

Avusteiset lisääntymismenetelmät^a (Medically Assisted Reproduction, MRA) ovat yleisiä lapsettomuuden hoidossa. Hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleet voivat kohdata erityisiä fyysisiä ja emotionaalisia haasteita äitiyteen siirtymisessä ja heille on tärkeää tarjota yksilöllisen tilanteen huomioon ottavaa tukea hedelmöityshoitojen ja raskauden aikana sekä vanhemmaksi tultaessa^{6,7}. Tukea on tärkeää tarjota myös mahdolliselle kumppanille sekä hedelmöityshoitojen että raskauden aikana^{7,8}. Terveydenhuollon ammattilaisten on tärkeää osata vastata hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleiden tuen tarpeeseen^{7,8,9}. Siksi on tärkeää lisätä ymmärrystä siitä, millaisia kokemuksia heillä liittyy äitiyteen siirtymiseen.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Näyttövinkki perustuu vuonna 2022 julkaistuun laadullisten tutkimusten järjestelmälliseen katsaukseen, jonka tarkoituksena oli tunnistaa avusteisten lisääntymismenetelmien avulla raskaaksi tulleiden naisten kokemuksia äitiyteen siirtymisestä¹. Katsauksen aineisto koostui seitsemästä tutkimuksesta vuosilta 1994–2018, joihin osallistui yhteensä 110 raskaana olevaa naista. Tutkimukset oli toteutettu Japanissa (2), Brasiliassa (1), Iranissa (1), Israelissa (1), Iso-Britanniassa (1) ja Yhdysvalloissa (1). Katsauksen tulosten näytönastetta arvioitiin ConQual-menetelmällä (vahva, kohtalainen, heikko, hyvin heikko), jonka mukaan luottamus tuloksiin oli pääosin kohtalainen. Järjestelmällisen katsauksen menetelmällinen toteutus on kuvattu yksityiskohtaisemmin alkuperäisessä julkaisussa¹. Katsauksen laatu arvioitiin JBI:n järjestelmällisen katsauksen arviointikriteeristöllä.**

ALKUPERÄINEN JULKAISU

1. **Maehara K, Iwata H, Kimura K, Mori E.** Experiences of transition to motherhood among pregnant women following assisted reproductive technology: a qualitative systematic review. *JBI Evid Synth.* 2022; 20(3):725–760.

**Katsauksen laatu: 10/10, JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses.

MUUT KÄYTETYT LÄHDEVIITTEET

2. **Lapsettomien yhdistys Simpukka ry.** Lapsettomuussanasto. <https://simpukka.info/tietoa/lapsettomuussanasto/> (viitattu 2/2024).
3. **THL.** 2022. Perinataalilasto – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2022: Joka viides synnyttäjä päätyy keisarinleikkaukseen <https://www.julkari.fi/handle/10024/147689> (viitattu 2/2024).
4. **THL.** 2022. Hedelmöityshoidot 2020–2021. Tilastot ja data. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/hedelmoytshoidot> (viitattu 2/2024).
5. **Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvosto (Palko).** Esiselvitys hedelmöityshoitoja ja muita lisääntymislääketieteen menetelmiä koskevien suositusten pohjaksi (2023).
6. **Huang M-Z, Sun Y-C, Gau M-L, Puthussery S, Kao C-H.** First-time mothers' experiences of pregnancy and birth following assisted reproductive technology treatment in Taiwan. *J Health Popul Nutr* 2019;38(10): 1–11.
7. **Lapsettomien yhdistys Simpukka ry.** Psykososiaalinen tuki osana lapsettomuuskokemusta. <https://simpukka.info/tietoa/psykososiaalinen-tuki-osana-lapsettomuuskokemusta/> (viitattu 3/2024).
8. **Lapsettomien yhdistys Simpukka ry.** Että olisi edes mainittu tunteet ja jaksaminen. Psykososiaalisen tuen kyselyn raportti 2022.
9. **Mohammadi N, Shamshiri M, Mohammadpour A, Vehviläinen-Julkunen K, Abbasi M, Sadeghi T.** 'Super-mothers': the meaning of mothering after assisted reproductive technology. *J Reprod Infant Psychol* 2014;33(1):42–53.

YHTEENVETO

Hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleiden naisten äitiyteen siirtymiseen liittyy erityisiä haasteita. He tarvitsevat terveydenhuollon ammattilaisilta myötätuntoa ja ymmärrystä raskauteen liittyvään epäuskoon ja ahdistukseen. Tämä osaltaan vahvistaa naisten luottamusta turvallisesta raskaudesta ja sikiön terveydestä. Ammattilaisten on tärkeää olla avoimina naisten mahdollisen epävarmuuden, ristiriitaisten tunteiden sekä lapsettomuuteen liittyvän minäkuvan puheeksi ottamiselle. Tukea on tärkeää tarjota myös mahdollisille kumppaneille sekä hedelmöityshoitojen että raskauden aikana.

Ammattilaisten on hyvä tiedostaa hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleiden naisten pyrkimykset lapsettomuuden kokemuksista ylipääsemiseksi sekä kuunnella naisten omia näkemyksiä raskaudestaan ja miten he pärjäävät kohtaamiensa haasteiden kanssa. Keskeistä on rakentaa luottamukseen perustuva hoitosuhde ja ymmärtää hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleiden naisten yksilölliset ja erityislaatuiset tiet äidiksi tulemiseen liittyvässä identiteetin muutoksessa.

LAATIJAT

1 **Hevosmaa, Anna**¹, ft, TtM-opiskelija
 2 **Koskela, Jaana**², th, YAMK-opiskelija,
 3 **Laakso, Heidi**¹, th, TtM-opiskelija
 4 **Suomaa, Sallamari**¹, th, TtM-opiskelija

5 **Kääriäinen, Maria**¹, th, TtT, professori
 6 **Moilanen, Salli**³, kättilö AMK, HR-asiantuntija,
 Simpukka ry:n hallituksen puheenjohtaja
 7 **Savio, Piia**³, KM, toiminnanjohtaja

Editointi: Silja-Elisa Eskolin⁴, nuorempi tutkija ja Mira Palonen⁴, vanhempi tutkija

¹Oulun yliopisto, ²Oulun ammattikorkeakoulu, ³Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, ⁴Hoitotyön tutkimussäätiö sr